

Metsätalouden ympäristöseurannat 2020

Miksi ympäristöseurantoja tehdään

Metsien käsittelyssä lainsäädäntö, metsäsertifiointi ja sertifioitu ympäristöjärjestelmä ohjeineen edellyttävät, että mm. luontokohteiden ominaispiirteet säilytetään ja metsien maisema-, virkistys- sekä kulttuuriarvot turvataan. Metsähallituksen metsätalouden ympäristöopas asettaa selkeät ympäristövaatimukset metsätalouden harjoittamiselle ja sen laadun jatkuvalle parantamiselle.

Seurannan avulla saadaan:

- annettua palautetta tehdystä työstä ympäristönhoidon kannalta
- selville, kuinka toiminnassa on otettu huomioon lainsäädäntö
- toteutettua sertifiointikriteerien ja omien ohjeiden vaatimukset
- kerättyä tietoa metsäsertifiointia varten
- koottua koulutus- ja kehitystyön painopisteet
- tietoa tulosoajasta varten
- tukea metsätalouden ympäristöviestintään

Metsätalouden ympäristönhoidon laatua seurataan vuosittain. Johdon katselmukseen saadaan tietoa ympäristöseurannoista, auditoinneista ja palautejärjestelmästä.

Puunkorjuun ympäristöseuranta aloitettiin vuonna 1994, ja seuraavana vuonna seuranta laajennettiin koskemaan myös vesiensuojelua kunnostusojitusten, maanmuokkauksen ja kulutuksen yhteydessä. Myöhemmin mukaan otettiin myös energiapuunkorjuu ja tienrakennus. Seurantaa kehitetään jatkuvasti lainsäädännön, metsäsertifiointin, ohjeiden ja menetelmien muuttuessa.

Vuoden 2020 ympäristöseurannat

Vuonna 2020 tarkastus kohdennettiin vuosina 2019 ja 2020 toteutettuihin uudistushakkuisiin ja tarkastusvuonna tehtyihin kunnostusojitus- ja maanmuokkaustyömaihin sekä Etelä-Suomen hakkuutähteiden energiapuukorjuukohteisiin. Vesiensuojelun ympäristöseurannoissa tarkastettavat kohteet valittiin lähinnä lähellä vesistöjä olevista kunnostusojitus- ja maanmuokkaustyömaista.

Vuoden 2020 seurantojen tulokset osoittavat, että ympäristönhoidon laatu on kokonaisuutena säilynyt erinomaisella tasolla. Toiminnan taso täyttää hyvin lainsäädännön, metsäsertifiointin ja Metsähallituksen ympäristöoppaan vaatimukset. Kehitettävää on lähinnä riistatiheikköjen huomioimisessa puunkorjuussa ja metsänhoitotöissä.

Seurantamenetelmien kuvaus

Seurannoissa on käytetty neliportaista arvosteluasteikkoa:

- 4: toimittu ohjeen mukaan eikä puutteita
- 3: pieniä puutteita, mutta vielä hyväksyttävällä tasolla
- 2: selviä puutteita toiminnassa tai ympäristön kannalta epätydyttävä
- 1: paljon puutteita toiminnassa tai ympäristöriski todennäköinen

Puunkorjuu

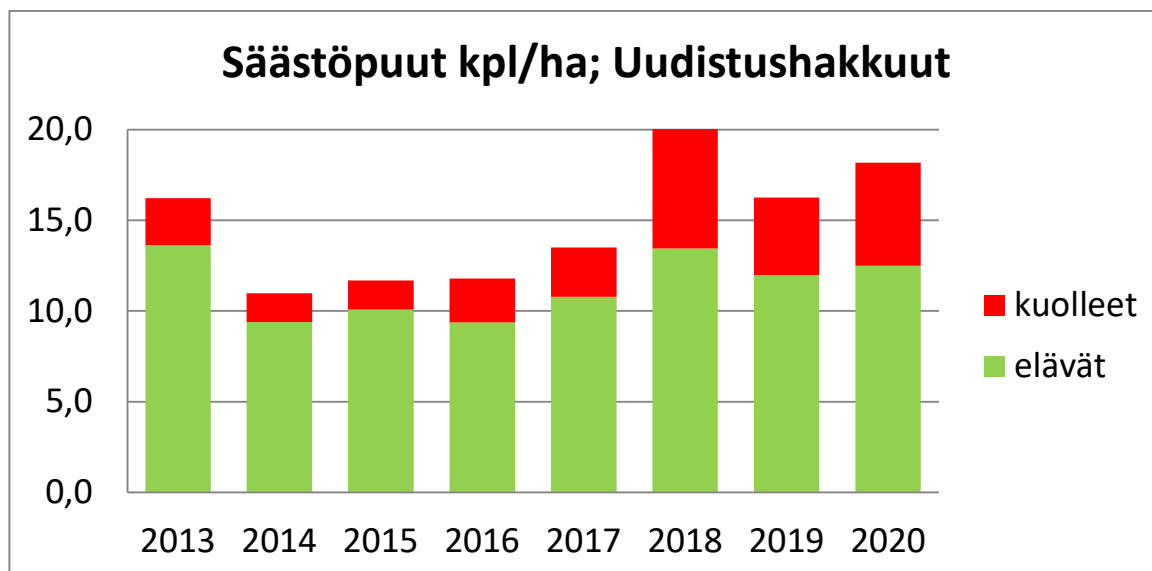
Arvioinnissa tarkastetaan:

- korjuun puusto- ja maastovauriot
- metsien maisema-arvojen turvaaminen
- metsien virkistysarvojen turvaaminen
- metsien kulttuuriarvojen turvaaminen
- suojeltavien lajien ja niiden elinympäristöjen turvaaminen
- luontokohteiden ominaispiirteiden säilyminen
- riistan huomioiminen uudistusalan raivauksessa
- vesistöjen suojavyöhykkeiden rajausta ja säilyminen
- hakkuualoille ja luontokohteisiin jätettyjen elävien säästöpuiden ja järeiden lahoppuita määrä sekä luonnonhoidollinen laatu

Puunkorjuun ympäristöseurannoissa on tarkastettu edellisen kalenterivuoden hakkuita. Vuonna 2020 ympäristöseurannat kohdistettiin sekä edellisen kalenterivuoden että tarkastusvuonna syksyyn mennessä tehtyihin uudistushakkuisiin. Tarkastusvuoden viimeisten kuukausien hakkuut ovat mukana seuraavan vuoden tarkastuksessa. Tavoitteena on, että voimme jatkossa antaa toimijoille palautteen ja kehittämissuhteet nopeammin toteutuksen jälkeen.

Uudistushakkuiden osalta tarkastukseen tuli nyt toistamiseen uuden ympäristöoppaan mukaisesti toteutetut hakkuut. 2018 käyttöön otetun ympäristöoppaan keskeisimmät muutokset hakkuiden osalta olivat kuolleen puun korjuusta luopuminen, riistatiheikköjen määrän lisääminen ja päivitetty arvokkaan säästöpuun kriteerit. Muutokset näkyvät selvästi hakkuualalle jätetyn puuston määrässä. Kuolleen puun määrä on lisääntynyt, samoin kuin elävien arvokkaiden säästöpuiden määrä.

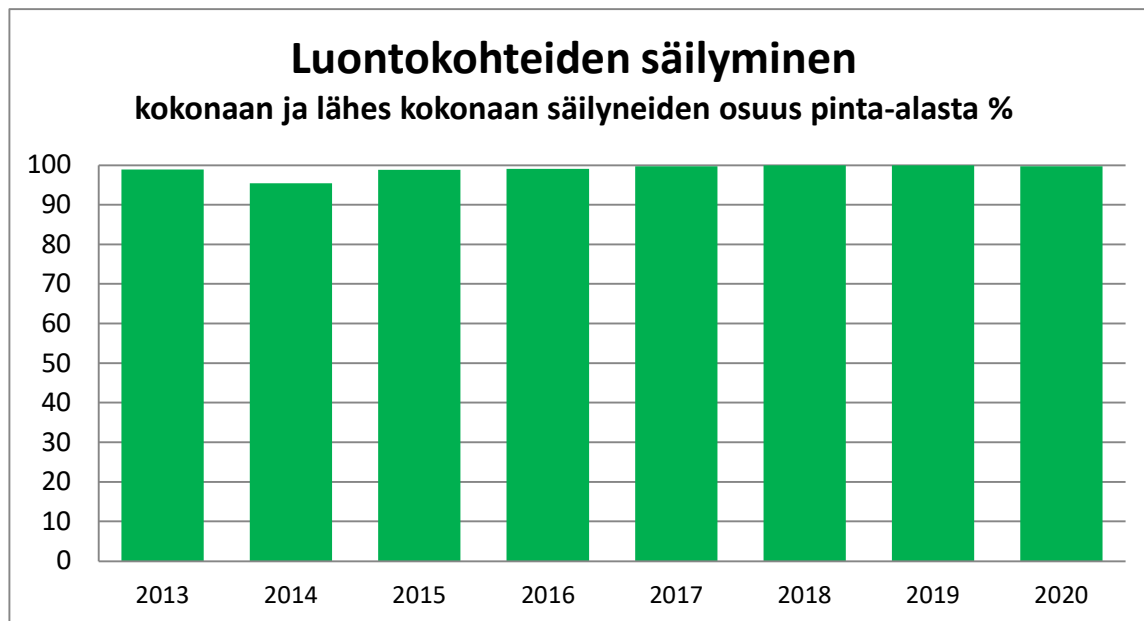

Säästöpuilla on tärkeä merkitys monille lahoppuusta riippuvaisille eliölajeille. Ympäristöseurannan mukaan vuoden 2019 normaaleissa uudistushakkuissa hakkuualalle jätettiin keskimäärin 12 ja vuonna 2020 12,5 Metsähallituksen Metsätalouden ympäristöoppaan mukaista arvokasta elävää säästöpuuta hehtaarille.

Arvokkaiden säästöpuiden lisäksi uudistusaloille jätettiin runsaasti eläviä pienempiläpimittaisia puita, jotka luetaan metsäsertifiointissa myös säästöpuiksi. PEFC metsäsertifiointissa säästöpuiksi luetaan myös järeä kuollut pysty- ja maapuu sekä osin suojavyöhykkeiden puusto.

Uuden ympäristöoppaan mukaan uudistusalan raivauksessa kohteelle jätetään riistatiheikköjä yli kolminkertainen määrä aikaisempaan ohjeeseen verrattuna. Riistatiheiköt tarjoavat suojaa ja parantavat merkittävästi metsäkanalintujen pesien säilymistä. Seurantojen mukaan riistatiheikköjen määrä on noussut, mutta emme ole vielä uuden tavoitteen tasolla. Tavoitteeseen pääsy edellyttää riistatiheikköjen huomioimista kaikissa työmenetelmissä, niin puunkorjuussa kuin metsänhoitotöissä, suunnittelusta toteutukseen.

Luontokohteet huomioidaan hyvin jo suunnitteluvaiheessa. Yksittäisissä tapauksissa on paikoin toimittu puron tai noron suojavyöhykkeellä.

Energiapuun korjuu

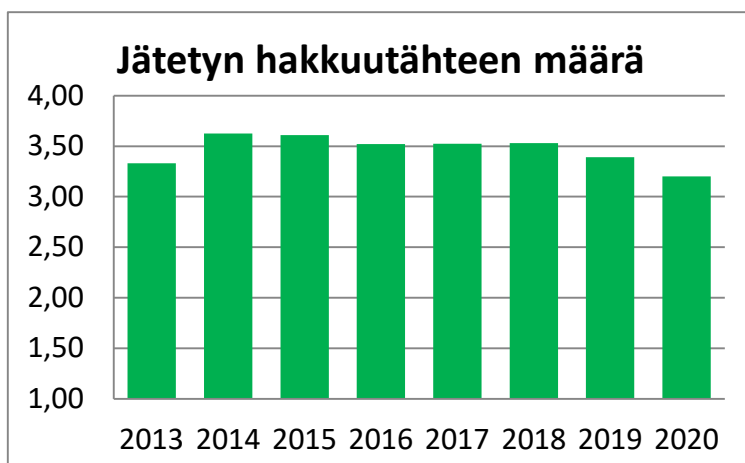
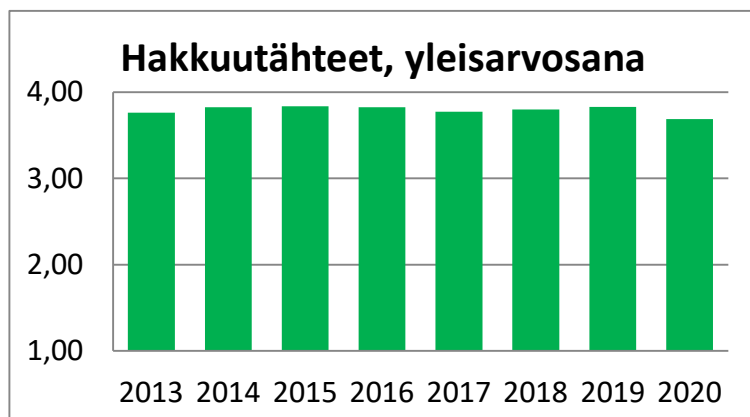
Energiapuun korjuun seurannassa arvioidaan energiapuun korjuun aiheuttamat vaikutukset ainespuun korjuun jälkeen. Energiapuun korjuuta on tehty ja seurattu vuodesta 2007. Kantojen korjuuta ei ole tehty viime vuosina Metsähallituksessa. Hakkuutähteiden korjuu on myös vähentynyt ja seuranta tehtiin vain Etelä-Suomessa.

Arvioinnissa tarkastetaan:

- kohteen sopivuus energiapuun korjuukohteeksi
- hakkuutähteiden ja kantojen jättäminen korjuualalle ohjeeseen verrattuna
- varastoinnin vesistövaikutukset sekä mahdolliset työturvallisuusriskit
- järeiden lahopuiden säilyminen
- erityiskohteiden säilyminen (luonto-, kulttuuriperintö- ja virkistyskohteet)
- suojavyöhykkeiden rajausta ja säilyminen (vesistöt, säästöpuut, erikoiskohteet)
- kohteen maisema-arvojen säilyttäminen
- korjuun puusto- ja maastovauriot.

Ympäristöseurannan näkökulmasta toiminnan yleisarvosana on hyvällä tasolla. Huomauttamista on lähinnä hakkuualalle jätetyn hakkuutähteen määrässä.

Vesiensuojelu: kunnostusojitus ja maanmuokkaus

Vesiensuojelun tason arviointia tehdään kunnostusojituksessa ja maanmuokkauksessa.

Arvioinnissa tarkastetaan:

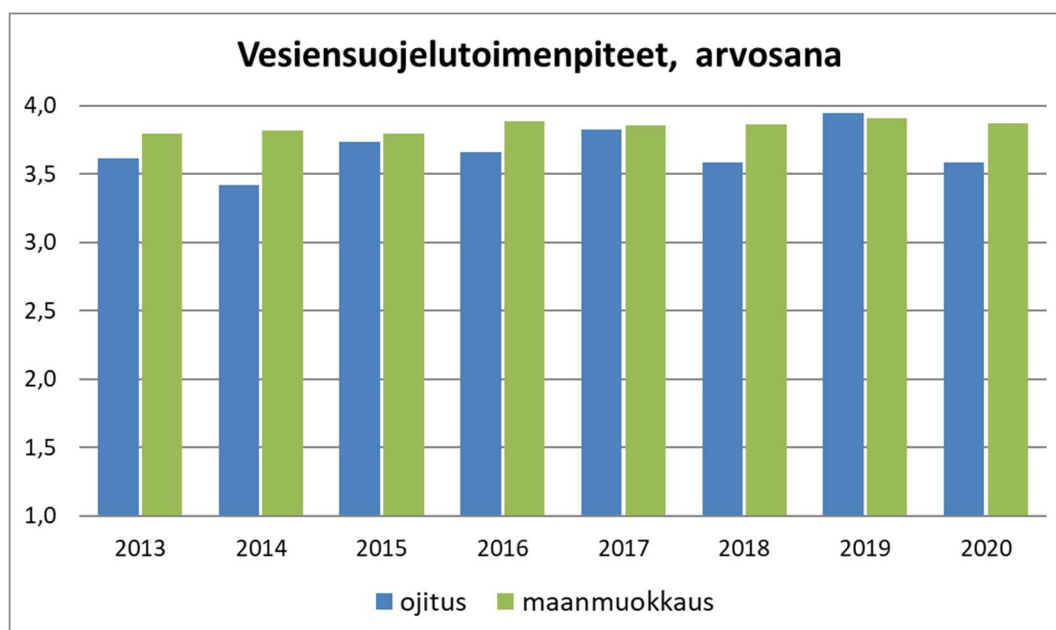
- muokkausmenetelmän sopivuus kasvupaikalle
- kunnostusojituksen tarpeellisuus
- työkohteeseen rajoittuvien vesistöjen vesiensuojelutoimenpiteet ja niiden riittävyys
- suojavyöhykkeiden arviointi Metsähallituksen metsätalouden ympäristöoppaan mukaan
- suojavyöhykkeiden arviointi metsäsertifiointia varten
- luontokohteiden huomioon ottaminen
- maisematekijät
- käsittelyalalla tehdyt vesiensuojelutoimenpiteet.

Kunnostusojituksessa ja maanmuokkauksessa toimenpiteet suunnitellaan siten, että kiintoaineita ja ravinteita ei pääse vesistöihin. Järvien, jokien, purojen ja lähteiden ympärille jätetään riittävät suojavyöhykkeet vesistöhaittojen ehkäisemiseksi. Kunnostusojituksen osalta seurannan toteutti Tapio Palvelut Oy.

Tapion toteuttaman ympäristöseurannan mukaan Metsähallituksen kunnostusojitustyömaiden suunnittelu ja toteutus on pienipiirteistä, mikä on vesiensuojelun kannalta hyvä. Vesiensuojelutoimenpiteiden lisäksi myös kaivumaiden maisemointiin tulee kiinnittää huomiota.

Kunnostusojitus on vesiensuojelun näkökulmasta haasteellisin työlaji. Toisaalta vuotuiset kunnostusojitusmäärät ovat merkittävästi vähentyneet ja suunnittelu on pienipiirteisempää. Viime vuosina kunnostusojitusta on tehty lähinnä Pohjanmaa-Kainuu alueella.

Metson soitimet

Metson soidinpaikkoja on tallennettu Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään noin 2 500 kpl. Metsolle soveltuvan metsän peittävyys pitää olla soidinpaikalla (20 ha) vähintään 50 % ja soidinalueella (314 ha) vähintään 33 %. Tunnetut soidinkeskukset jätetään uudistushakkuissa pääsääntöisesti hakkaamatta, mutta suurilla (yli 10 kukkoa) soitimilla voidaan tehdä varovaisia väljennyshakkuja tai eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatushakkuja.

Metson soidinpaikkojen laatumittaus tehdään paikkatietoaineiston perusteella. Arvioinnissa tarkastetaan:

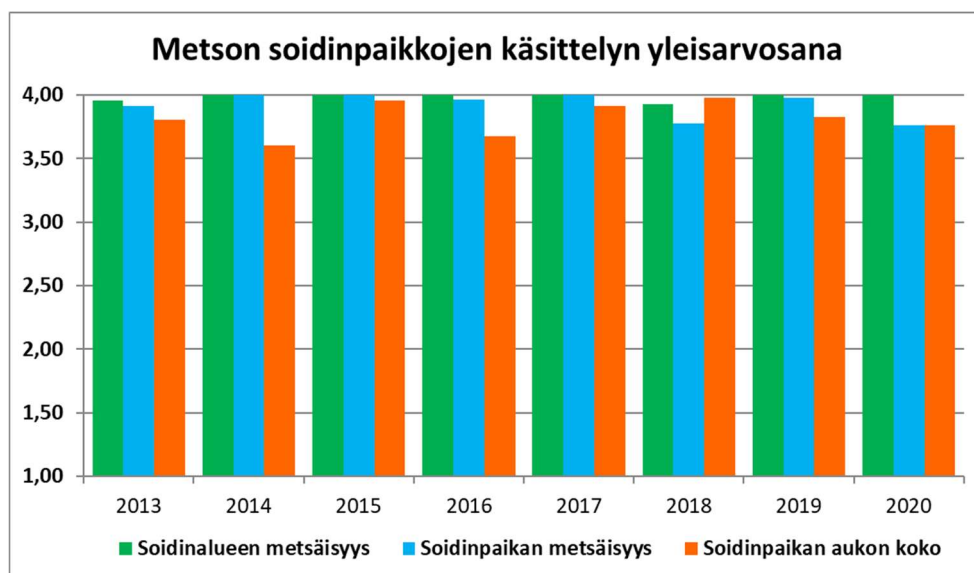
- soidinpaikan metsäisyys
- soidinalueen metsäisyys
- hakkuuaukon koko soidinpaikalla

Metson soidin

- Soidinkeskus (parittelupaikka keskellä)
- Soidinpaikka (metsokukkojen soidinreviirit)
- Soidinalue (tämän ulkopuolella)

Vuoden 2020 hakkuiden osalta tarkastettiin yhteensä 25 metson soidinta. Soidinpaikan aukon koossa ja metsän peitteellisyydessä oli joillakin soitimilla puutteita. Soidinalueen peitteellisyys oli metsäisyysindeksin mukaan kaikilla alueilla metsälle sopiva.

Paikkatietojärjestelmän metson soidinpaikkojen tarkistamiseen rakennettua analyysityökalua on kehitetty ja sen avulla voidaan tarkistaa hakkuiden vaikutukset jo suunnitteluvaiheessa.